

Sygn. akt VI U 487/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 lutego 2017 roku

Sąd Rejonowy w Białymstoku VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSR Marta Kiszowara

Protokolant: Urszula Ewa Aleksandrowicz

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2017 roku w Białymstoku

na rozprawie

sprawy J. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o jednorazowe odszkodowanie

na skutek odwołania J. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

z dnia 15 września 2016r. , numer (...)

Oddała odwołanie.

Sygn. akt: VI U 487/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 września 2016r. Znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. w oparciu o art. 22 ust. 1 pkt. 3) w zw. z art. 3 ust. 3 pkt. 6) ustawy z dnia 30 października 2002r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2015r., poz. 1242 j.t.) odmówił J. W. prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy z dnia 11 sierpnia 2016r. W uzasadnieniu swojego stanowiska organ rentowy wyjaśnił, iż zdarzenie z dnia 11 sierpnia 2016r. miało miejsce podczas wykonywania przez J. W. pracy na podstawie umowy zlecenia, z tytułu której nie podlegał on ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, w tym wypadkowemu, a jedynie obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu (por. k. 15 akt ZUS Oddział w B.).

Od powyższej decyzji odwołał się J. W., wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy z dnia 11 sierpnia 2016r. Zasadniczo ubezpieczony twierdził, iż w dniu w/w zdarzenia posiadał ubezpieczenie wypadkowe z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę (por. k. 2).

W odpowiedzi na odwołania ZUS Oddział w B. wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko w sprawie (k. 5).

Sąd Rejonowy ustalił i zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 3 ust. 3 pkt 6) ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych /zwanej dalej ustawą wypadkową/ za wypadek przy pracy uważa się również nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, **które nastąpiło w okresie ubezpieczenia wypadkowego z danego tytułu podczas wykonywania pracy na podstawie** umowy agencyjnej, **umowy zlecenia** lub umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

W kontekście w/w regulacji bezsporne pozostawało, że wypadek J. W. z dnia 11 sierpnia 2016r. miał miejsce podczas wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia, na rzecz zleceniobiorcy – (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł.. Strony postępowania nie kwestionowały również, że z tytułu zatrudnienia w ramach umowy zlecenia (jw.) J. W. został zgłoszony wyłącznie do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego od 6 marca 2015r. (por. k. 12 akt ZUS Oddział w B. i pismo procesowe- k. 30 akt sprawy).

Poza sporem pozostaje również, że od dnia 23 kwietnia 2014r. J. W. pozostaje zatrudniony na podstawie umowy o pracę w (...) Oddziale Straży Granicznej w B.. Z tego tytułu odwołujący podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i zdrowotnemu. W przypadku J. W. podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy, w przeliczeniu na okres miesiąca, jest wyższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998r. /zwanej dalej ustawą systemową/ (tj. z dnia 7 czerwca 2016 r.- Dz. U. z 2016 r. poz. 963) (por. k. 3-4 i k. 27-28).

W obliczu w/w okoliczności bezspornych organ rentowy odmówił J. W. prawa do jednorazowego odszkodowania podnosząc, że zdarzenie z dnia 11 sierpnia 2016r. nie może być uznane za wypadek przy pracy w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 6) ustawy wypadkowej, gdyż miało ono miejsce podczas wykonywania przez wnioskodawcę pracy na podstawie umowy zlecenia, z tytułu której nie podlegał on ubezpieczeniu wypadkowemu (k. 6v., k. 19, godz. 00:06:45 in., k. 43). Tymczasem strona odwołująca się podnosiła, że J. W., aby otrzymać świadczenia z tytułu wypadku z dnia 11 sierpnia 2016r., nie musiał podlegać dobrowolnemu ubezpieczeniu wypadkowemu z tytułu umowy zlecenia. Pełnomocnik J. W. wywodził w tym zakresie, że w sytuacji odwołującego, gdzie podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy, w przeliczeniu na okres miesiąca, jest wyższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt. 5a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998r. (wyższa niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę) to „automatycznie” podlega on ubezpieczeniu wypadkowemu w ramach umowy zlecenia. Jako podstawę prawną swoich twierdzeń pełnomocnik J. W. wskazał przepis art. 9 ust. 2c ustawy systemowej.

W art. 12 ust. 1 ustawy systemowej przewidziano, że obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Z kolei w ust. 2 art. 12 wskazano, że nie podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu bezrobotni pobierający zasiłek dla bezrobotnych lub świadczenie integracyjne, posłowie do Parlamentu Europejskiego, o których mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 30 lipca 2004r. o uposażeniu posłów do Parlamentu Europejskiego wybranych w Rzeczypospolitej Polskiej, oraz osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 2, 11, 19-22, art. 6a i art. 7 ustawy systemowej. Z przepisu art. 12 ust. 1 w/w ustawy wynika zatem, że „ubezpieczeniu wypadkowemu” podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym i wówczas ubezpieczenie to ma charakter obowiązkowy.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy systemowej obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są m.in.: 1) **pracownikami**, z wyłączeniem prokuratorów; (...) 4) **osobami wykonującymi pracę na podstawie** umowy agencyjnej lub **umowy zlecenia** albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi dalej „zleceniobiorcami”, oraz osobami z nimi współpracującymi (...).

Z kolei w myśl art. 9 ust. 1 ustawy systemowej **osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 1)**, 3, 10, 18a, 20 i 21, **spełniające jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów**, są obejmowane ubezpieczeniami tylko z tytułu stosunku pracy, umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy

dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarły z pracodawcą, z którym pozostają w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonują pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostają w stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni, służby, pobierania świadczenia szkoleniowego, świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego albo wynagrodzenia przysługującego w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie. **Mogą one dobrowolnie, na swój wniosek, być objęte ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z innych tytułów, z zastrzeżeniem ust. 1a.** W art. 9 ust. 1a w/w ustawy przewidziano, że ubezpieczeni wymienieni w ust. 1, których podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni, służby, pobierania świadczenia szkoleniowego, świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego lub wynagrodzenia przysługującego w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie w przeliczeniu na okres miesiąca jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt. 5a, podlegają również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów, z zastrzeżeniem ust. 1b i art. 16 ust. 10a. Jeżeli ubezpieczeni, o których mowa w ust. 1a, spełniają jednocześnie warunki do objęcia ich obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z więcej niż jednego innego tytułu, stosuje się do nich odpowiednio ust. 2 (art. 9 ust. 1b ustawy). Osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 2, 4-6 i 10, jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. **Może ona jednak dobrowolnie, na swój wniosek, być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych, tytułów lub zmienić tytuł ubezpieczeń,** z zastrzeżeniem ust. 2c i 7 (art. 9 ust. 2 ustawy).

Nawiązując do w/w regulacji prawnych niekwestionowanym pozostaje, że umowa zlecenia wykonywana na terenie Polski jest jednym z tytułów do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalno-rentowych oraz zdrowotnego. Jeżeli więc osoba pracuje wyłącznie na podstawie jednej takiej umowy, to bez względu na wysokość przychodu z niej osiąganego, czy długość jej trwania, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu oraz zdrowotnemu. Do ubezpieczenia chorobowego może natomiast przystąpić wedle woli, na własny wniosek. Żadnym ubezpieczeniom nie podlega tylko zleceniobiorca będący uczniem gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej, szkoły ponadpodstawowej lub studentem, do ukończenia 26 lat. Charakter ubezpieczeń emerytalno-rentowych ze zlecenia może ulec zmianie, gdy oprócz umowy cywilnej osoba posiada jeszcze inne źródła przychodów, które też podlegają ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych. Wówczas pojawia się tzw. **zbieg tytułów** (art. 9 ustawy systemowej). O tym, czy wszystkie te tytuły będą oskładkowane, lub które z nich albo czy tylko jeden, decydują najczęściej dwie przesłanki – kolejność powstawania tych tytułów lub wysokość podstawy wymiaru w miesiącu z określonego tytułu. W tym miejscu podkreślenia wymaga, że od 1 stycznia 2016r. zaczęły obowiązywać nowe przepisy dotyczące oskładkowania umowy zlecenia w sytuacji, gdy nie jest ona dla wykonawcy jedynym tytułem do ubezpieczeń społecznych. I tak od 1 stycznia 2016r. nie zmieniła się sytuacja ubezpieczeniowa osoby zatrudnionej na podstawie umowy o pracę i wykonującej dodatkowo umowę zlecenia zawartą z innym podmiotem niż pracodawca i niewykonywaną na jego rzecz. W dalszym ciągu osoba taka obowiązkowo podlega wszystkim ubezpieczeniom ze stosunku pracy, a ze zlecenia ubezpieczeniom emerytalno-rentowym: 1) **również obowiązkowo,** jeśli podstawa wymiaru z umowy pracę, w przeliczeniu na miesiąc, jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę (art. 9 ust. 1a ustawy systemowej); 2) **dobrowolnie,** jeśli podstawa wymiaru z umowy pracę, w przeliczeniu na miesiąc, jest równa kwocie minimalnego wynagrodzenia za pracę lub wyższa (art. 9 ust. 2 ustawy systemowej).

Przenosząc powyższe rozważania na kanwę rozpoznawanej sprawy wskazać należy, że w przypadku J. W. podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu umowy o pracę jest wyższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, wobec czego **podlega on obowiązkowo wszystkim ubezpieczeniom (w tym wypadkowemu) właśnie ze stosunku pracy.** W opisanej wyżej sytuacji odwołujący się nie mógł podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalno-rentowym również z tytułu umowy zlecenia, zawartej z innym podmiotem niż pracodawca. Nie było jednak żadnych przeszkód ku temu, aby J. W., na podstawie art. 9 ust. 2 ustawy systemowej wystąpił do organu rentowego z wnioskiem o objęcie go „dobrowolnie” ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z tytułu umowy zlecenia. Bezsprzecznie w sytuacji J. W. taka sytuacja nie miała jednak miejsca. Przyjąć zatem

należało, że na dzień zdarzenia z 11 sierpnia 2016r. J. W. podlegał obowiązkowo wszystkim ubezpieczeniom (w tym wypadkowemu) jedynie ze stosunku pracy (a nie z umowy zlecenia).

W tym miejscu wskazać należy, że nie ma racji pełnomocnik odwołującego twierdząc, że „z wykładni przepisu art. 9 ust. 2c ustawy systemowej (zwłaszcza wykładni ostatniego zdania tego artykułu) wynika, iż w sytuacji gdy „pracownik otrzymuje wyższe wynagrodzenie niż minimalne, a przez to odprowadza wyższe składki z tytułu umowy o pracę niż od wynagrodzenia minimalnego, to automatycznie podlega on ubezpieczeniu wypadkowemu w ramach umowy zlecenia” (por k. 43v.). Zdaniem tut. Sądu w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy przepis art. 9 ust. 2c ustawy systemowej nie znajduje zastosowania. Przypomnieć należy, że zgodnie z art. 9 ust. 2c ustawy systemowej „osoba, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 4 (a więc m.in. osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia), której podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od określonej w art. 18 ust. 4 pkt. 5a (minimalne wynagrodzenie), spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z innych tytułów. Zasady tej nie stosuje się, jeżeli łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 4 (umowy zlecenia), lub z innych tytułów osiąga kwotę określoną w art. 18 ust. 4 pkt. 5a (minimalne wynagrodzenie)”. Według tut. Sądu przepis 9 ust. 2c ustawy systemowej reguluje sytuacje, gdy u osoby zatrudnionej w ramach umowy zlecenia podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od minimalnego wynagrodzenia - wówczas gdy osoba taka spełnia również warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów (np. umowy o pracę) podlega ona obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z tych „innych tytułów”- do czasu gdy łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt. 4 (umowy zlecenia), lub z innych tytułów osiągnie kwotę określoną w art. 18 ust. 4 pkt. 5a (kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę). Inaczej mówiąc przepis ten reguluje sytuację osób, które posiadają tytuł do objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalno- rentowym z tytułu umowy zlecenia i jednocześnie z innego tytułu (np. umowy o pracę). Wówczas, gdy u osoby takiej - z tytułu zatrudnienia w ramach umowy zlecenia - podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym miesiącu jest niższa od minimalnego wynagrodzenia, podlega ona obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym również z innych tytułów (np. z tytułu umowy o pracę) - do czasu aż łączna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia lub z innych tytułów (np. umowy o pracę) osiągnie kwotę określoną w art. 18 ust. 4 pkt. 5a (minimalne wynagrodzenie)”. Intencją ustawodawcy było zatem zapobieżenie sytuacjom, w których określona osoba posiadająca kilka tytułów do objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym i rentowymi (przy czym przy każdym z tych tytułów podstawa wymiaru składek byłaby niższa od minimalnego wynagrodzenia), podlegałaby obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jedynie z jednego z tych tytułów.

Sąd zwraca uwagę, że z art. 12 ust. 1 ustawy systemowej wynika, że ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby obowiązkowo podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, a więc wyłączone z ubezpieczenia wypadkowego są osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym **dobrowolnie** (osoby te wyraźnie wyłączone są z ubezpieczenia wypadkowego w art. 12 ust. 2 in fine). W tym miejscu Sąd wskazuje, że do ubezpieczenia wypadkowego nie mają zastosowania żadne reguły dotyczące zbiegu ubezpieczenia, a więc w przypadku równoległego istnienia kilku tytułów ubezpieczenia składka na to ubezpieczenie powinna być płacona z każdego z nich. Oznacza to bezwzględny charakter ubezpieczenia wypadkowego (por. Z. Kluszczyńska, W. Koczur, K. Rubel, G. Szpor (red.), T. Szumlicz, System ubezpieczeń społecznych, s. 117). ***Jeśli więc na skutek zbiegu w ubezpieczeniu emerytalnym i rentowym osoba nie jest obejmowana obowiązkowo ubezpieczeniem z danego tytułu, to jednocześnie automatycznie nie podlega ona ubezpieczeniu wypadkowemu z tego tytułu.***

Podsumowując zatem J. W. nie podlega ubezpieczeniu wypadkowemu z tytułu umowy zlecenia, gdyż z na skutek zbiegu w ubezpieczeniu emerytalnym i rentowym (umowa o pracę i umowa zlecenia) podlega on obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu umowy o pracę, a nie z tytułu zlecenia. Dodatkowe zatrudnienie w ramach zlecenia stanowi jedynie tytuł do objęcia odwołującego dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi Jednak w takim przypadku ubezpieczenie wypadkowe zostało wyłączone (art. 12 ustawy systemowej). W

konsekwencji słusznie organ rentowy wywiódł, że zdarzenie z udziałem J. W. z dnia 11 sierpnia 2016r. nie może być uznane za wypadek przy pracy w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 6) ustawy wypadkowej, gdyż miało ono miejsce podczas wykonywania przez wnioskodawcę pracy na podstawie umowy zlecenia, z tytułu której nie podlegał on ubezpieczeniu wypadkowemu

Na marginesie Sąd zwraca uwagę, że na tle regulacji art. 12 ustawy systemowej w doktrynie prawa pojawiły się krytyczne uwagi pod kątem odmiennego traktowania „dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego i rentowych” w kwestii możliwości objęcia ubezpieczeniem wypadkowym. Przykładowo w ocenie I. Jędrasik-Jankowskiej obecna praktyka ZUS wiążąca brak ubezpieczenia wypadkowego ze zwolnieniem z obowiązku ubezpieczeń emerytalnego i rentowych prowadzi do pokrzywdzenia ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy ma związek z daną działalnością. W przypadku osób wyłączonych tylko z ubezpieczenia wypadkowego szkody na osobie doznane przy wykonywaniu działalności wyłączonej z tego ubezpieczenia będą mogły być zakwalifikowane jedynie jako zdarzenia ubezpieczeniowe z ogólnego stanu zdrowia, a w przypadku studentów – zleceniobiorców w wieku do 26 lat brak obowiązku ubezpieczeń emerytalnego, rentowych i wypadkowego przełoży się na brak jakiejkolwiek ochrony ubezpieczeniowej (I. Jędrasik-Jankowska, Ubezpieczenie wypadkowe, s. 13–14). Zdaniem autorki powyższa koncepcja jest sprzeczna z konstrukcyjnymi założeniami ubezpieczenia wypadkowego.

Nawiązując do powyższego Sąd zwraca uwagę, że w rozpoznawanej sprawie nawet przy założeniu, że art. 12 ust. 1 ma charakter dyskryminujący, tj. uniemożliwia osobom, dla których umowa zlecenia stanowi podstawę jedynie do objęcia dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalno- rentowym – podleganie z tego tytułu również ubezpieczeniu wypadkowemu – nie ma to żadnego przełożenia do sytuacji odwołującego się. Podkreślenia bowiem wymaga, że J. W. w ogóle nie wnioskował o objęcie go dobrowolnym ubezpieczeniem emerytalno- rentowym z tytułu umowy zlecenia.

W tym stanie rzeczy, wobec braku należytych podstaw odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie i jako takie w oparciu art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. podlegało oddaleniu.